

Naturvernforbundet
Hordaland

#2 – 2025 • 49. årgang
Medlemsmagasin

NaturVest

Naturens stemme • Arealplaner • Hordfast
Plast • Klima • Evinys planer

Leder

Tro, håp og kjærlichkeit Og Storting

Tekst: Tom Skauge

Mange av oss sliter med å bevare troen på at vi kan stoppe klimaødeleggelsene før vi treffer dramatiske vippepunkt. Vi kjenner på apati for at temperaturøkningene skal gjøre områder på kloden ubeboelig med nye bølger av klimaflyktninger. Vi kjenner på vantro over likegyldige politikere i mektige land når vi ser rekordkraftige sykloner, stormer, brannstormer, nedbørsmengder og ras. Vi er mange som tror at ismelting på Grønland og i Antarktis kan gi farlig stigning av havnivå.

Nettopp fordi trusselbildene er så alvorlige er det ingen grunn til å gi opp håpet. Hver eneste tiendedel vi kan holde igjen av global temperaturøkning har betydning for kommende generasjoner. De må få slippe å oppleve en klode som koker. Så blir de stående disse, heter det

i 1. Korinterbrev 13,13 i Bibelen: Tro, håp og kjærlichkeit. Men størst blant dem er kjærlichkeit.

Vår kjærlichkeit til naturen er vår viktigste kraft i møte med likegyldige utbyggere og pengemakt for uvettig vekst. Størst for oss er kjærlichkeit. Vi har hatt tro og håp for årets stortingsvalg. Tre partier som fikk grønt lys i Naturvernforbundet sin valgundersøkelse fikk god oppslutning – Rødt, MDG og SV. To partier som fikk gult flagg, Ap og Sp gav flertall til en sentrum-venstre allianse.

Om det er grunnlag for kjærlichkeit til dette flertallet i Stortinget vet vi snart når budsjettforhandlingene er ferdige.

Vår kjærlichkeit til naturen er vår viktigste kraft i møte med likegyldige utbyggere og pengemakt for uvettig vekst.

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet Hordaland som gis ut to ganger i året.

Naturvernforbundet jobber for å ta vare på naturen gjennom å engasjere oss i store og små saker, bygge allianser, fremme kunnskap og foreslå løsninger. Vi er 43 000 medlemmer med over 100 lokallag og fylkeslag i alle fylker, og hovedkontor i Oslo.

Styreleder

Tom Skauge

Fylkessekretær

Pål Fidjestøl

Redaktør

Mona Maria Løberg

Bidragstere

Ingvild Sundal Joys

Mona Maria Løberg

Pål Fidjestøl

Roald Kvamme

Tom Skauge

William Helland-Hansen

Øystein Økland

Jan Chr. Rivenæs

Lena Teigland

Annonsansvarlig

Sverre A. Stakkestad

sverre@gmk.as

Tlf. : 55 10 10 97

Layout

Mona Maria Løberg

mm@naturvernforbundet.no

Trykk

Aksell

Opplag

3650

Framsida

Skog på Tysnes. Foto: Arjan Hudepol.

NaturVest

v/Naturvernforbundet Hordaland,
Tverrgaten 4-6, 5017 Bergen

Tlf. 55 30 06 60

naturvest@naturvernforbundet.no

naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

Papir: Multioffset 140g, et Svanemerket papir.

Innhold

- 2 Leder
- 3 Kortnytt
- 5 Hordfast – igjen
- 7 Inviterte Bergens-politikarar til synfaring
- 11 Her kan det kanskje bli nasjonalpark
- 16 Naturverneren: Jan Nordø
- 20 Kan du høre Naturens stemmer?
- 22 Vestlandet kledd i sitka
- 26 Insekt i plasthus
- 28 Ideen kan forandre alt
- 30 Regjeringens petroleumssatsing
- 32 Evnys ambisiøse planer
- 36 Baksiden

Workshop med gjenbruksmiljøet. Som en del av prosjektet CircleUp arrangerte vi en workshop med Bergensreparatører, Bergen Off. Bibliotek, BIR og flere andre. For å løfte gjenbruk og reparasjon må vi satse på mer samarbeid, og støtte de lokale reparatørene, både politisk og praktisk. Reparasjonsgavekortet er en av løsningene som synliggjør reparatørene og kompetansen vi har lokalt. Foto: Pål Fidjestøl

Kortnytt

Søker deltakere til forskningsprosjekt

Vil du få gode tips til å få ned forbruket ditt, og samtidig bidra i et viktig forskningsprosjekt? Som deltaker i prosjektet CircleUp får du praktiske tips til å kutte avfall, og et honorar på 200 euro.

Sammen med fire andre europeisk land, skal vi motivere minst 100 husholdninger til lavere forbruk. Vi ser nå etter 40 husholdninger i Bergen som vil delta. Hver husholdning vil få oppgaver for å minske sitt personlige avfall fra mat, klær, elektronikk og emballasje.

Gjennom prosjektiden vil du få personlig oppfølging fra vårt rådgiverteam og tilgang til en app. 'Smarte søppelbøtter' vil veie avfallet ditt, så du kan følge med på om du minsker avfallsmengdene.

Utfordringene vil fordeles

over åtte måneder i 2026. Alt er frivillig å delta på, men du må ta i mot hjemmebesøkene for å motta honorar i slutten av prosjektiden.

Les mer og meld interesse på nettsiden vår: naturvernforbundet.no/hordaland

Nyt naturen på huden

Me plukkar viltvoksende plantar, brukar biene våre sine råstoff, og produserer økologiske produkt for hand.

vossabia.no

Ekte opplevelser under juletreet!

Gi årskort på Akvariet
i julegave. Gaven du
har glede av 361 dager
i året.

Opplev pingviner,
otere, sjøløver, fisker,
slanger og mange
flere akkurat når
det passer for deg!

**Ekte dyr.
Ekte opplevelser.**

Akvariet.no

Akvariet
i Bergen

Vi målte myrdybden langs Hordfast-traseen i 2021 for å vise at Statens vegvesen hadde estimert for grunne myrer i sine utregninger. Jo dypere myr, jo mer karbon vil slippe ut dersom myren ødelegges. Foto: Synnøve Kvamme

Hordfast – igjen

Vestlandet trenger trygge veier – ikke naturødeleggende prestisjeprojekter.

Tekst: Tom Skauge, leder Naturvernforbundet i Hordaland, og Roald Kvamme, Norges Miljøvernforbund, saksbehandler samferdsel

Det miljøødeleggende Hordfast-prosjektet er parkert av Regjering og Storting i 8–12 år i Nasjonal Transportplan (NTP), men lobbysekskapet vil ha omkamp.

Stavanger2Bergen har nå samlet de fleste kommuner i Sunnhordland i lukkede rom i sitt aksjeselskap. Bergen Bystyre forbereder også innmelding.

Naturvernforbundet Hordaland og Norges Miljøvernforbund har fått utarbeidet en fagrapport fra konsultantselskapet Vista. Den gir svært dårlige prognoser for kostnader, nytte,

naturødeleggelse og klima om Hordfast blir bygget.

Ny Hordfast politikk fra Bergen?

Et flertall i Bergen bystyre forbereder vedtak om medlemskap i lobbyorganisasjonen for Hordfast. En svært kritikkverdig side med et slikt vedtak er at de viktigste politiske avveiningene blir flyttet inn i et styrerom uten offentlig innsyn.

En mer sympatisk side ved den politiske prosessen i Bergen kommune er at begrepet om

‘Hordfast’ er tatt ut av vedtaket. Nå heter det fra flertallet i Utvalg for miljø og byutvikling (KMBY): ‘Bergen kommune stiller seg positive til realisering av fergefri E39’.

Arbeiderpartiet stemte for denne formuleringen fordi partiet tolket teksten slik at den åpnet for å drøfte en indre trase som tidligere er lagt vekk. Både Ap og Sp i fylkestinget har tidligere bedt om at en indre trase’ blir utredet.

Hordfast planene er kostbare og med stor risiko Hordfast (prislapp alene på

nær 60 milliarder) og andre gjenstående strekk på E39 Bergen–Stavanger vil til sammen trolig kreve minst 180 milliarder kroner. Sannsynligvis er prisen altfor lav – særlig fordi broen over Bjørnafjorden fortsatt har en uferdig teknologi. Statens vegvesen nekter oss tilgang til den siste konkluderende risikoanalysen (ROS) som er laget for verdens lengste flytebro.

Sterk negativ samfunnsnytte

Vista-rapporten viser en svært negativ prissatt samfunnsnytte (Analyser viser negativ prissatt samfunnsnytte) selv med mangedobling av trafikken. Rapporten viser også svært begrensede andre ringvirkninger. Når lobbyorganisasjonen hevder at «verdiskapingen som følger av Hordfast vil bidra til inntektene som finansierer velferden vår; barnehager, skoler, eldreomsorg og andre grønne prosjekter», så mangler påstanden dekning i forskningsbasert kunnskap.

Er du en besteforelder?

Besteforeldrenes klimaaksjon jobber også aktivt med Hordfast. I to år har de demonstrert utenfor byrystyresalen i Bergen, og sist markerte de sin motstand mot det de omtaler som «horrorprosjektet Hordfast». Hvis du er en besteforelder kan du engasjere deg der også!

Lobbypengene for Hordfast

Kampen om Hordfast viser forskjellen i ressurser og makt mellom tilhengere og motstandere av fire felt med 100 km/t som skal brøyte seg over Stord og Tysnes. Aksjeselskapet Stavanger2Bergen har en godt betalt daglig leder. Initiativ Vest som har drevet kampanje for Hordfast i valgkampen har fire ansatte på full tid.

Aksjeselskapet Stavanger2Bergen inviterer kommuner og fylkeskommuner som eiere, men selskapets styre eier 67% av aksjene selv. Når selskapet skal gi råd om fremtidig bruk av Norges midler til samferdsel er det liten grunn til å tro at Bybanen er med på ønskelisten.

Glem fylkesvegene med Hordfast i budsjettene

Alle vet at samferdsel handler om knallharde prioriteringer, og handlingsrommet for store investeringer vil bli stadig trangere i årene som kommer. Dersom Hordfast og videre motorvei mellom Bergen og Stavanger skulle realiseres, må hverdagsveiene på Vestlandet – og i resten av landet – nedprioriteres i flere tiår fremover. For det øvrige riksveinettet i fylket så mangler over 200 km gul midtstripe. Fylkesveiene i Vestland er de verste i hele landet, og NAF anslår at det trengs hele 44 milliarder for vedlikehold og skredsikring. Dette er det som bremser næringsliv og bosetting i hele Vestland – ikke mangelen på fergefritt E39!

Stopper Vestlandet opp uten Hordfast?

«Uten ny infrastruktur stopper Vestlandet opp», hevder tilhengerne av Hordfast. Dette er en myte som ikke har dekning i kunnskap.

Vestlandet har hatt sjøtransport i tusen år. Eksportverdiene per innbygger er i dag svært høye. Fergefylkene – Vestland, Møre og Romsdal og Nordland – er eksportvinner på tross av mangel på firefelts motorveg. Dette er et tydelig bevis på at dagens transportløsninger fungerer godt. Vista Analyse finner at mange såkalte «mernyttevirkninger» som brukes i argumentasjonen for Hordfast er sterkt overvurderte. At infrastrukturen vi har må bli vedlikeholdt og trygget, er det derimot full enighet om.

Stavanger2Trondheim – Gul stripe

Naturvernforbundet Hordaland samler nå allierte for å kreve at det viktigste tiltaket for fremkommelighet og sikkerhet på E39 er en samlet plan for trafiksikker veibredde med gul stripen, sammen med bedre veier for gang- og sykkel.

Bergens-politikarar på synfaring langs den tenkte Hordfast-traseen

Seks politikarar, dei fleste frå Utval for miljø og byutvikling i Bergen (UMBY) takka ja til Naturvernforbundet sin invitasjon til å delta på ei synfaring den 14. november.

Tekst og foto: Øystein Økland

– For oss i Naturvernforbundet er det spesielt viktig akkurat no å tilføra politikarane i Bergen best mogleg innsikt og kunnskap om konsekvensane av denne planlagde motorvegutbygginga. Bakgrunnen for invitasjonen er at byrådet i Bergen nyleg kunngjorde at dei no likevel er innstilde på å støtta utbygging av Hordfast. I 2023 vedtok bystyret i Bergen høyringsinnspel til arbeidet med ny Nasjonal Transportplan (NTP). Hordfast vart ikkje prioritert i

høyringsinnspellet den gongen. Derfor inviterte vi no Utval for miljø og byutvikling til å bli med oss på ei kunnskapsreise langs traseen, fortel Tom Skauge, som er skuffa, men ikkje overraska over at utvalsmedlemmer frå Høgre, FrP, KrF og Venstre ikkje deltok.

Derimot fann representantar frå Ap, SV, Raudt, INP og ein uavhengig det både relevant, nyttig og lærerikt å få eit endå betre kunnskapsgrunnlag om Hordfast.

– Brua vil øydeleggja friluftsområdet vårt

Første stopp på rundturen var Skitnavågen på sør-spissen av Lepsøy i Bjørnafjorden kommune, der den over fem kilometer lange flytebrua over Bjørnafjorden er tenkt å koma i land. Knut Borgesen frå Folkeaksjonen mot Bru over Bjørnafjorden fortalde engasjert om bakgrunnen for etableringa og organiseringa av folkeaksjonen mot brua.

– Ei slik monsterbru vil

øydeleggja heile friluftsområdet vårt. Det som er fantastisk er at det er heilt stilt her ute. Du høyrer så vidt ferja som passerer rett utanfor her. Det er eit viktig område for rekreasjon. Vi har eit fritt utsyn utover fjorden, og det er ingen skjemmande utbyggingar av noko slag å sjå, understreka Borgesen. Han gjorde politikarane samtidig merksam på at Havforskningsinstituttet har undersøkt lydforureining i maritimt miljø, men Statens vegvesen har ikkje greia ut kva konsekvensar lydforureining kan ha å seia for dyreliv dersom brua vert bygd.

Turen gjekk så vidare til Halhjem og ferje til Våge på Tysnes. Under overfarten la Jan Chr. Rivenæs fram ei rekkje godt dokumenterte konsekvensar av naturinngrepa som Hordfast vil få.

Naturtypen kystregnskog svært truga

- Alle påstandar frå lobbyen om eit «skånsomt inngrep» kan leggjast daude, fastslo Rivenæs og viste til at også reguleringsrapportane som Statens vegvesen har lagt fram vedgår store inngrep og irreversibelt tap av naturtypar der Noreg har eit internasjonalt ansvar, særleg for naturtypen kystregnskog, påpeika Rivenæs.

Støtt vidare kamp mot Hordfast!

I skrivende stund har 98 813 kr. blitt gitt til arbeidet vårt mot Hordfast. Støtt spleisen:

Ombord på ferja frå Halhjem til Våge orienterte Jan Chr. Rivenæs.

Roald Kvamme, frå Norges Miljøvernforbund, bidrog aktivt med nyttig kunnskap på mange områder knytta til Hordfast.

Det vert estimert at tiltaket med ringverknader medfører at eit samla tap av raudlista regnskog kan utgjera 547 dekar som tilsvarar 77 fotballbanar i fylgje Rivenæs. Han har over fleire år tileigna seg omfattande og inngående kunnskap om kystregnskogområda og artsmangfaldet i sørvestre delen av Tysnes og Reksteren.

- Regnskogane er kjent for ein spesielt høg luftfuktighet, men sidan denne er vanskeleg å måla, er det på artsmangfaldet vi i praksis kan identifisera regnskoglokalitetar, sa Rivenæs, som var reisefylgjet sin lokale guide på Tysnes. Han tok reisefylgjet med utover mot regnskoglokalitetane i områda Landrøyvågen og Bårdsund.

Etter ferjeturen frå Hodnaneset sør på Tysnes og over til Jektevik på Stord, vart fylgjet møtt av styremedlemene Per Fadnes og Jan Rabben i Naturvernforbundet på Stord som gav eit godt oversyn over traseen og fylgjene for naturverdiar på Stord.

Vi har eit globalt ansvar

- Naturtypen boreonemoral regnskog har sin kjerne her på

Stord, Tysnes og Bømlo. Den forsvinn både nord og sør for Sunnhordland. Du må over til England og Skottland for å finne denne naturtypen. Vi har derfor et globalt ansvar for å ta vare på denne naturtypen, fastslo Per Fadnes.

Dei viste samtidig til at det kring Heiane industriområde sør for Leirvik er det regnskog.

- Dette industriområdet ble lagt ut før ein kjente særleg godt til denne naturtypen. Mykje av regnskogen er derfor forsvunne i samband med utbygginga på Heiane. No kan Hordfast forsyna seg endå meir av regnskogområda våre, frykta dei begge.

Dei er også uroa over konsekvensane av mikroplast i naturmiljøet langs den tenkte traseen.

- Vi veit at om lag 80% av mikroplasten i Oslofjorden kjem frå trafikken. Med elbilar som er tyngre enn bilar flest, auka hastigheit og akselerasjon kan andelen mikroplast frå biltrafikken bli endå høgare langs den tenkte Hordfast-traseen, understreka dei.

Roald Kvamme frå Norges Miljøvernforbund, som også deltok på synfaringa, tilførte

Første stopp på synfaringa var i Skitnavågen sør på Lepsøy med utsyn over Bjørnafjorden. Her orienterte Knut Børgesen (t.v) frå Folkeaksjonen mot Bru over Bjørnafjorden. Tom Skauge til høgre.

Per Fadnes (t.v) og Jan Rabben orienterte om konsekvensane for naturverdiar langs Hordfast-traseen på Stord.

deltakarane ei rekkje viktige og nyttige innspel undervegs. Han supplerte mellom anna informasjonen om trafikkframskriving og mikroplast frå biltrafikken.

– Alt dette vi har snakka om i dag er også problematisert i Klimameldinga og Naturmeldinga. Mikroplast og trafikkvekst er problematisert og det vert påpeika i meldingane at vi kan ikkje lenger ha dei framskrivingane vi opererer med for trafikkvekst. Vi må ned mot null, sa Kvamme.

Avslutningsvis les Per Fadnes eit dikt frå diktsamlinga *Eks jordisk* av Torild Wardenær som har portrettert 37 av totalt 2787 raudlisteartar i diktboka si. Kystskriftlav, eit av portretta i diktboka, er registrert 1464 gonger i fylgje Artsdatabanken. Dei aller fleste er registrert i kystregnskoglokalitetar i Sunnhordland.

Kystskriftlav *Graphis elegans*

Dikt av Torild Wardenær

Trærne bærer ennå sine fortjente ordensmerker

Insignier av mørkt lav på stammene, tegn som kan ligne eldgamle innskrifter på Linear B-språk, ugarittisk kileskrift, eller kyrilliske bokstaver på stein og papyrus.

For her, i de Vestlandske regnskogene, risser kystskriftlav seg selv inn på enkelte nordvente trestammer av rogn, bjørk, ask og hassel skriver disse mørke, sjeldsynte og uransakelige hieroglyfene fram.

Uransakelige?

Nei, for det er klart nå at de vil måtte kunne tolkes som en siste desperat melding til oss.

bir.no | 55 27 77 00 | BIRrenovasjon. Foto: Siv Kristin Hovland, Bergen brannvesen

Unngå brannfare!

Teip polene og oppbevar brukte batterier i et syltetøyglass før du leverer dem til butikk eller en gjenvinningsstasjon.

Foto: Jan Chr. Rivenæs

Her kan det kanskje bli nasjonalpark

Vi tok med en engasjert regnskogguide ut til Tysnes langs Hordfasttraseen. Hva skal til å for å gjøre den verdifulle skogen til en nasjonalpark?

Tekst og foto: Øystein Økland

– Nå er vi i kjernen av en av mange regnskoglokaliteter på Tysnes. Her er det blant annet registrert flere rødlistede og truede lavarter, som for eksempel kystskriftlav og stjernerurlav, forklarer en engasjert Jan Chr. Rivenæs, som er vår regnskogguide.

Rivenæs har bred kunnskap og innsikt om dette unike, verneverdige boreonemorale kystregnskogområdet, som betyr at vi er i en overgangssone mellom barskog og løvskog.

– For en del år siden

foreslo jeg at området her burde bli nasjonalpark, og Naturvernforbundet Hordaland tente på ideen, forteller Rivenæs.

«Søre Bjørnafjorden nasjonalpark»

Ikke lenge etterpå, i juni 2019, sendte Naturvernforbundet en oppfordring til Fylkesmannen i Hordaland (nå Statsforvalteren) om å utrede planer for «Søre Bjørnafjorden nasjonalpark». Naturvernforbundet gjentok oppfordringen til Statsforvalteren

i Vestland i 2023.

Rivenæs tar frem feltlupen. Han konsentrerer seg om barken på stammen på et ospetre. Han er stille en liten stund, men konkluderer raskt:

– Dette er vanlig rurlav, forsikrer geologen, som av og til angrer på at han ikke valgte å studere biologi i stedet for geologi. Hans dype interesse for arts mangfoldet i naturen, og spesielt i regnskoglokalitetene på Tysnes, har forsterket seg den senere tid.

Arter som trives i kystregnskogen

– Rurlav er registrert i området med ekstra høy gjennomsnittlig luftfuktighet i kystregnskogene på Vestlandet og særlig i Sunnhordland. Den trives ekstra godt på de glatte stammene på rogn og hassel, forklarer han. De spesielle lavartene her har til felles at de krever ganske stabile temperaturer og høy luftfuktighet året rundt, men de er følsomme for luftforurensing. Et fellestrekk de har med sine tropiske slektninger.

Rivenæs har i løpet av de siste årene rapportert og registrert flere tilfeller av sjeldne og truede lavarter i dette sørvestre området av Tysnes. Klikker du deg inn på artsdatabanken.no vil du finne hans observasjoner der.

I artsdatabanken vil du også finne andre eksempler på typiske arter i kystregnskogen som Rivenæs har registrert.

Gul pærelav er en indikatorlav som trives best i deler av regnskogen som ligger i le og trenger høyere luftfuktighet. Den er rødlistet som en nær truet art, og det finst lite av den andre steder enn i Sunnhordland. Sammen med gul pærelav finner man ofte arter som er enda sjeldnere og rødlistet.

Norge har et ansvar for å bevare denne naturtypen

– Her finner du arter du ikke finner andre steder. Du finner også artene og naturtypen i vestlige Skottland og litt i Irland, men lite ellers i verden. Jeg mener derfor at Norge har et ansvar for å bevare disse artene og naturtypene som finnes her i Sunnhordland. Boreonemoral regnskog er en rødlistet naturtype og definert som sårbar. Tysnes

Jan Rivenæs påpeker at Tysnes er unik og har mange arter som knapt finnes andre steder i verden.

er den kommunen i Norge som har flest lokaliteter med disse regnskogene, opplyser Rivenæs, og fortsetter:

– Skal man ta vare på slik kystregnskog, må man verne et større, sammenhengende område som både dekker mindre lokasjoner med truede arter og nærliggende lokasjoner. Du kan for eksempel ikke bygge en vei her og boliger der i nærområdet og tro at disse truede artene vil overleve. Disse artene krever helt spesielle fuktforhold og krav til ren luft som bare den uberørte naturen selv kan sikre, fastslår Rivenæs, som mener at en nasjonalpark eller en

form for landskapsvern i området ikke vil være til særlig hinder for å drive hjortejakt eller fiske som i dag og slik folk har drevet opp gjennom årene på Tysnes.

Skeptisk sauebonde

Sauebonde Anders Lundevold, som har en stor flokk med sauerasen gammelnorsk spælsau på beiteområder i tilknytning til regnskoglokalitetene i området Landrøya – Hålandsneset i sørvestre delen av Tysnes, uttrykker en viss skepsis til en mulig, framtidig nasjonalpark i området.

– Jeg støtter så absolutt

Sauebonde Anders Lundevold støtter naturvern og oppretting av nasjonalparken, så lenge det ikke får for store konsekvenser for saue- og geiteholdet. Foto: Tysnes kommune.

Ordfører Synnøve Bakke (Ap) påpeker at deler av området er båndlagt av den statlige reguleringsplanen for E30 Hordfast. Foto: Tysnes kommune.

naturvern og oppretting av nasjonalparker forutsatt at det ikke griper for mye inn i eksisterende husdyrhold, skog- og jordbruk eller jakt. Jeg har registrert at saue- og geitebønder noen steder i landet i utgangspunktet har vært positive til etablering av landskapsvernområder, men i ettertid innsett at vernet har fått altfor store konsekvenser for saue- og geiteholdet, understreker Lundevold.

Sauebonden, som også driver hjortejakt i området, har vanskeligheter med å se hvordan eksisterende sauehold og

hjortejakt kan gå hånd i hånd med forventede strenge restriksjoner for slik virksomhet i en framtidig nasjonalpark.

– Selve jakten etter hjort vil nok ikke bli et problem. Derimot kan det bli problematisk å hente ut skutt hjort fra regnskoglokalitetene her siden bruk av ATV eller firhjulning for eksempel til transport av slakt, neppe vil bli tillatt. Motorisert drift i nasjonalparken forventer jeg vil bli strengt regulert, tror Lundevold, som også regner med strenge restriksjoner på hogst i en mulig framtidig nasjonalpark i området.

Opptatt av å sikre naturverdier

Som representant for Sosialistisk Venstreparti i kommunestyret i Tysnes, er Lundevold imidlertid svært opptatt å sikre biologisk mangfold og vern av naturverdier. Senest var han og SV det eneste partiet i formannskapet i Tysnes som stemte imot å sende en detaljreguleringsplan for utbygging av en eiendom i naturskjønne og det lite privatiserte Bårdsundet ut på høring. Eiendommen ligger innenfor det området som Naturvernforbundet har anmodet Statsforvalteren å utrede som nasjonalpark.

Ordføreren i Tysnes, Synnøve Bakke (Ap), viser til at deler av området som er foreslått som nasjonalpark er båndlagt som følge av den statlige reguleringsplanen for E39 Hordfast.

– Naturvernforbundet sin anmodning til Statsforvalteren i Vestland om å utrede området som nasjonalpark er ikke politisk behandlet i den tiden jeg har vært folkevalgt i Tysnes, sier Bakke.

Statlig reguleringsplan for E39 båndlegger verneverdig område

Morten Anthonessen, rådgiver plan og eiendom i Tysnes kommune, viser også til båndleggingen til E39 og at det ikke er noen gamle, kommunale reguleringsplaner i området som kan «vaskes» slik Statsforvalteren i Vestland har anmodet kommunen om.

– Men vi er generelt positivt innstilt til utredning av vern av naturlokaliteter i Tysnes. Vi har en plikt til å planlegge for mer vern i samsvar med myndighetenes rammer, mener Anthonessen.

Han viser til kommunens vedtatte planstrategi for perioden 2024–2028 og forslaget i kommuneplanens arealdel 2024–2036.

Tysnes kommune positivt innstilt til verneutredning

– Vi kommer til å gå grundig til verks når det for eksempel gjelder jordvern, karbonlagring og restriksjoner på utbygging i myr, m.m. Det er helt klart et løft som må til på dette feltet, underskreker Anthonessen.

Ifølge vedtatt planstrategi for Tysnes kommune skal det blant annet *«utformast eit kunnskapsgrunnlag som skal syna kommunen sin status og utfordringar knytt til demografi, næringsutvikling og klima og miljø»*. Videre står det i planstrategien at Tysnes kommune vil ha trong for *«... betre kartlegging av natur og ressursar...»*.

I tillegg til rullering av arealplan, skal Tysnes kommune oppgradere klima- og energiplanen fra 2010 og landbruksplanen fra 2004. Kommunen har videre lagt inn en ny plan om naturmangfold i planstrategien for 2024 til 2028.

I tilbakemeldingen fra Fylkesmannen på oppfordringen fra Naturvernforbundet i 2019, om å utrede en nasjonalpark i dette området på Tysnes, er Fylkesmannen enig med Naturvernforbundet om at området er verneverdig. Fylkesmannen understreker samtidig at det i arbeidet med å identifisere verneverdig natur i

Vi har en plikt til å planlegge for mer vern i samsvar med myndighetenes rammer.

– **Morten Anthonessen, rådgiver plan og eiendom i Tysnes kommune**

forbindelse med supplerende vern *«... har vore ei klar bestilling til oss om at skog ikkje skal vere ein del av dette arbeidet»*. Fylkesmannen i Vestland konkluderte med at etaten verken har fått i oppdrag eller mandat til å vurdere vern av dette område på Tysnes som nasjonalpark.

Verneverdig område

Også Miljødirektoratet peker i et brev til Statsforvalteren i Vestland i februar 2024 på at *«... det liten tvil om at området Norges naturvernforbund foreslår som nasjonalpark inneheld naturmangfald av både internasjonal og nasjonal interesse, inkludert mange førekomstar av trua naturtypar»*. Samtidig viser Miljødirektoratet til den

statlige kommunedelplan (E39) som Kommunal- og moderniseringsdepartementet har vedtatt. Direktoratet oppfatter det også slik at *«... det ikkje er lokal aksept for å starte opp verneplanprosessar for det aktuelle området»*.

Seniorrådgiver hos Statsforvaltaren i Vestland, Magnus Johan Steinsvåg, støtter Naturvernforbundet Hordaland sin vurdering om at deler av dette området med kystregnskog er verneverdig.

– Men vi har ikke handlingsrom til å starte opp en prosess til å utrede en nasjonalpark her. Det finst ingen kommunal aksept og heller ikke et mandat fra Miljødirektoratet, fastslår Steinsvåg.

1

2

3

4

1) Kystvortelav 2) Kystskriftlav 3) Gul pærelav 4) Gulflekkortorvlibelle.
Foto: Jan Chr. Rivenæs

På en annen side kan det være aktuelt å vurdere frivillig skogvern som et alternativ til nasjonalpark, ifølge Steinsvåg. Han mener at frivillig skogvern er det viktigste tiltaket for å ta vare på skognatur, og er en sentral del av den nasjonale satsingen for å ta vare på naturmangfoldet.

Frivillig skogvern er et alternativ

– Frivillig skogvern innebærer at grunneier eller skogeier selv tilbyr vern. Dersom alle berørte grunneiere blir enig om en avtale med myndighetene, blir området vernet i samsvar med naturmangfoldloven og blir et naturreservat. Frivillig skogvern blir sett på som en svært gunstig avtale for grunneierne

og innebærer en langt høyere økonomisk kompensasjon sammenlignet med verdien fra hogst, forklarer Steinsvåg, og legger til:

– Til forskjell fra vedtaksprosessen for nasjonalpark, krever frivillig skogvern ikke en kommunal beslutningsprosess. Derimot må alle berørte grunneiere gi sin tilslutning til planforslaget, fastslår Steinsvåg. Han opplyser at det er skogeierorganisasjonene AT Skog og Norskog som representerer grunneierne i vernearbeidet.

Noen av artene på Tysnes

Kystvortelav

En sårbar art brukt som indikatorart for fattig boreonemoral regnskog.

Kystskriftlav

En sårbar art. Som med kystvortelav er også denne truet av algevekst og granplantefelt. Bygging av veger og boliger vil forrige forkomstene ytterligere.

Gul pærelav

Dette er en god art til å identifisere fattig boreonemoral regnskog. Arten er nær truet, og er i pågående nedgang på grunn av granplantefelt og fremmede bartrær som endrer lys – og funktigsforholdene hvor denne laven trives.

Gulflekkortorvlibelle

En libelle kjent fra Østlandet og langs kysten til Hordaland. Arten er fredet. Den har hatt stor tilbakegang fordi leveområdene har forsvunnet.

Planarbeidaren

Jan Nordø brenn for at fleire skal arbeide med kommuneplanar tidlegast mogleg, før bit-for-bit-nedbygginga av naturen tek til.

Tekst og foto: Øystein Økland

Kva er den viktigaste saka for Naturvernforbundet Nordhordland akkurat no?

Det er utan tvil den tredje forsyningslinja for kraft, Statnetts planlagte 420 kV høgspenning mellom Samnanger og Kollsnes. Vi brukar mykje tid og ressurser på planane for den tredje forsyningslinja. Vi utfordrar Statnett på behovet for ei tredje forsyningslinje og krev utgreiing av alternative traséar og vurdering av oppgradering av eksisterande høgspenning.

Korleis jobbar de politisk med sakene?

Eg er oppteken av at vi er proaktive og kastar oss inn i det faglige og politiske så tidleg som råd er. Det er heilt avgjerande for Naturvernforbundet å ha kompetanse og vilje til å arbeida med planar for å få gjennomslag. Eg er veldig begeistra for haldningsskapande arbeid, som til dømes gjenbruk og Klesbytedagen. Men skal vi få gjennomslag politisk, er vi nøydd til å gå inn i planarbeidet i mykje større grad. Hvis vi ikkje bryr oss om planverket, så tapar vi. Det er jo nettopp i planverket at bit-for-bit-nedbygginga av naturen startar.

Vi må påverka fagavdelingane og politikarane, og bygga nettverk. Vi må bruka masse tid på høyringar, for eksempel. Eg meiner vi også må bygga meir planfagleg kompetanse i Naturvernforbundet. Vi må læra oss å jobba med planar. Det er kjedeleg arbeid, men samstundes veldig viktig.

Kva er du mest stolt av?

Vi har saman med Mattilsynet, Statsforvaltaren, Kystdirektoratet og ikkje minst folkeaksjonar, medverka til at planar for etablering av tre store oppdrettsanlegg er stoppa. Anlegg som ville vore ein katastrofe for villaksen.

Eg må også trekka fram at vi saman med gode samarbeidspartnarar no ser ut til å ha klart å stansa vidare arbeid med reguleringsplanen for Øksnesmarka i Austrheim.

Vindkraftplanane på Fedje medverka vi også til å stansa. Gjennom prosjektet Rydd ein holme har vi med millionstøtte frå Statsforvaltaren reinska store område for sitkagran og restaurert lynghei. Vi har vore medarrangør av «Bevaring gjennom skjøtsel»-dugnadene på Rapeneset. Vil også nemna at

vi i samarbeid med Greenpeace har medverka til at eksporten av miljøskadeleg oljeavfall frå Mongstad til Danmark er stansa.

Kva er du mest skuffa over?

Det er at bit-for-bit-nedbygginga av naturen ser ut til å halda fram. Det er for mange entreprenørar, eller «nessekongar» som eg kallar dei, som i altfor stor grad får gjennomslag og dispensasjonar for sine byggeplanar og prosjekt. Dei har så stor påverknadskraft at dei vert lytta til i langt større grad enn oss naturvernarar. Vi blir ikkje så viktige.

Eit skrekk-døme her i Nordhordland er steinbrotet på Eidsnes. Den opphavlege planen på Eidsnes var etablering av ulike næringsverksemdar, men prosjektet står nå fram som eit gigantisk, uoppretteleg sår i naturen. Ein steinørken midt i eit verneverdig område med kystfuruskog, og eit mykje brukt friluftsområde. Uttaket og utskiping av stein har pågått i nær 10 år, men her er ingen næringsverksemdar som var den opprinnelege planen. Eit grelt eksempel på dårleg planlegging.

Jan Nordø

Rolle: Leiar i Naturvernforbundet Nordhordland.

Alder: 71

Sivilstand: Gift

Bosted: Hoplandssjøen, Austrheim

Utdanning: Lektor med hovudfag i Geografi ved Universitetet i Bergen.

Yrke: Pensjonist. Tidlegare lektor (29 år) ved Austrheim vidaregåande skule. Står no på Samlingslista.

Det er stadig fleire som støttar og melder seg inn i Naturvernforbundet. Er det vekst i medlemstalet i Nordhordland også?

Totalt har vi fått 90 nye medlemmer sidan 1.1.2024. Dette er nye medlemmer som har meldt seg inn i ein periode der vi for alvor har jobba med den tredje forsyningslinja.

Mange av desse nye medlemmane er også medlemmer i Folkeaksjonen Nei til monstern. Pr i dag har vi 264 medlemmer. Vi har først og fremst jobba politisk med saker som folk i Nordhordland er opptekne av, og som også gjer sitt til at Naturvernforbundet har fått fleire tilhengjarar.

Har du råd og tips til andre lokalagsleiarar i Naturvernforbundet?

Eit godt samansett styre som kompletterer kvarandre, er sjølvsagt viktig. Men ein suksessfaktor som eg meiner betyr aller mest, er arbeidet med plansaker. Mitt råd er å prioritera arbeidet med kommuneplanane. Er du glad i naturen og biologiske mangfald, må du som styreleiar i eit lokallag i Naturvernforbundet prioritera arbeidet med kommuneplanar og bygga kompetanse på dette feltet. Bruk mykje tid på høyringar!

Kva verdi har naturen i Nordhordland for deg?

Den sterke interessa for naturen har eg frå barndommen min. Far min tok meg og syskena mine med på tur i byfjella i

Bergen kvar einaste søndag då eg vaks opp i Bergen. Fløyen, Rundemannen, Tippetue – eg elska det. Seinare fekk vi hytte i Austrheim, og ferietida på hytta gav meg ein ekstra glød for natur og opplevingar i naturen. Ulriken og Vidden blei populære turmål i tenåra og i vaksen alder, på eigen hand eller med kameratar. Men kjelketurane med far i susande fart ned Tippetue gløymer eg aldri.

Hvis du skal tilby gjestane dine den aller vakraste naturopplevinga i Nordhordland, kvar tek du dei så fall med?

Å, det må bli ut til skjergarden utanfor Austrheim. Der vil dei også få oppleva favorittfuglane mine: tjelden, makrellterna og raudnebbterna.

**Takk for at du rydder søppel
i ditt nærmiljø. Det hjelper!**

Foto: Ingvild Sundal Joys, for NVH

Kan du høre naturens stemmer?

Vi satser bredt for å øke kompetansen blant våre medlemmer.

Tekst: Tom Skauge og Mona Maria Løberg

Naturvernforbundet Hordaland ruller nå ut programmet for prosjektet Naturens Stemme. Målet er å styrke lokal kunnskap, kapasitet og adgang til beslutningstakere i plansaker der verdifull natur står i fare for å bli ødelagt.

Kommunens viktigste plan

De viktigste plansakene vi ønsker å påvirke er kommunenes arealplaner (KPA). Her gjør kommunen viktige juridiske vedtak om fremtidig bruk av areal. Vår viktigste kamp er ofte å forsvare og utvide areal som er

avsatt til landbruks-, natur- og friluftsområder som er omtalt i plan- og bygningslovens § 11-7 nummer 5.

Men vi ønsker også å støtte våre lokallag i andre viktige reguleringsplansaker – kommunale eller statlige.

Støtte til å komme i gang

Flere lokallag arbeider nå med å skrive innspill til planprogram for KPA.

På kurs om plan- og bygningsloven med Gunnar Wiederstrøm fikk lokallaget i Bjørnafjorden mye skryt for arbeidet sitt med arealplanen. De har jobbet godt og tatt imot råd underveis.

– Vi er jo veldig nye, og har aldri gjort det før, sier Silke Becker.

Hun forklarer at de måtte grave i kommunens nettsider og lese gjennom kommunens arealplan flere ganger før de satte i gang med å skrive.

Hjelpe kommunen

Kommunen hadde også invitert til folkemøte i forkant.

– Det er veldig viktig at vi viser oss på slike møter, og stiller spørsmål. Bruke de arenaene som finnes, sier hun.

Vårens samling for naturvernere!

Vi lover at det blir gode samtaler, interessante foredrag, hyggelige mennesker og god mat. I 2026 kan vi skilte med heldagsseminar med **Nikolai Winge**.

Les mer, og kjøp billett: bit.ly/3MFGmdu

Kurs og kompetanse

Vi tilbyr følgende for våre medlemmer i tiden fremover:

Kurs om plan- og bygningsloven og hvordan påvirke utbyggingsplaner. Gjennomført, opptaket kan deles på forespørsel.
 Digital håndbok i påvirkningsarbeid på kommuneplan.

Digitalt kurs med Holth & Winge våren 2026
 Dagsseminar med Nicolai Winge på Naturvernhelga
 Kurspakke til Artsklubben i artskartlegging
 Kurs i plan, kart og geodata
 Kurs i droneflyging, animasjon o.a etter bestilling fra film- og fotogruppen.

Først hadde lokallaget meldt inn noen få ting til naturmangfoldsplanen, som at kommunen burde verne 30 % av naturen.

– Da spurte kommunen om innspill til områder! sier Silke.

Lokallaget hadde dessverre ikke innsikt i hva som er de mest verdifulle områdene, fordi det er mye natur som enda ikke er kartlagt. Men dette viser også at kommunen er åpen for å få innspill og hjelp i prosessen med å lage planer.

Å skape gode møter med kommunen og statsforvalter er viktig for å påvirke planarbeidet. Ikke skape konflikter og bråk, men vise at vi er en konstruktiv og hjelpsom samarbeidspartner.

Velge ut det viktigste

– Vi har valgt ut noen ting som vi bryr oss om, og lest oss opp på det. Man må ha skaffet seg mye forståelse, og det skal mye til for å gi kvalifiserte utsagn, forteller Silke.

Et av temaene Naturvernforbundet i Bjørnafjorden fordypet seg i var å foreslå fredningsområde for hummer.

– Det finnes fortsatt vill

Vi starter opp film- og fotogruppe

God til å ta bilder og video? Vi rekrutterer frivillige til en film- og fotogruppe som vil dokumentere naturområder, forurensning og naturinngrep.

Frivillige får tilgang på en liste med oppdrag,

og kan velge fritt hva de vil dokumentere. Direkte kostnader kan dekkes, og alle frivillige blir kreditert.

Vil du være med? Kontakt Mona på mm@naturvernforbundet.no

hummer, så de områdene må også vernes! Men det skaper fort ramaskrik, forklarer hun.

– Men om dine barn skal ha hummer, så må man verne om det.

Midler til lokallagene

Vi skal jobbe på mange fronter samtidig i årene fremover. Akkurat nå er vi i gang med å dele ut midler fra Naturens Stemme til lokallagene, for å støtte dem i møte med utbyggere og kommuner.

Vi forbereder også en digital håndbok med tips, lover, tidligere

høringsuttalelser og erfaringer fra lokale suksesshistorier.

Kompetansebygging i form av kurs og skoling er så klart viktig, og til sist forbereder vi rammeavtaler med profesjonelle naturkartleggere som kan gi oss det nødvendige faktagrunnlag om naturverdiene som står på spill.

Alt dette er mulig takket være Agenda Vestlandet, som hadde tro på prosjektet vårt.

En av de mange holmene på vei til Børilden. Overalt har sitkaen spredd seg.

Vestlandet kledd i sitka

Forventningene var høye da sitkagranen ble innført i Norge. Nå fjerner vi det fremmede treslaget for å redde kystlyngheien.

Tekst og foto: Mona Maria Løberg

Lørdag morgen sent i oktober møtes vi for å ta båt fra Mastrevik kai til Børilden, en øy i Austrheim kommune. Kronglete form og et vakkert kystlandskap.

Ailin Salbu tar oss imot og setter oss i gang med dugnadsarbeidet. Vi skal hogge sitkagrantrær og brenne kvistene. Og det er ikke for at

hytteeierne skal få utsikten tilbake. Ailin forklarer at dyrelivet og naturmangfoldet kan ta seg opp når vi fjerner sitkaen på denne øya.

– Under sitkaen er det nesten bare barnåler. Får vi vekk sitkaen, så kan kystlyngheien leve inn i fremtiden, forteller hun.

For 10–15 år siden begynte

Ailin å luke sitka på Børilden. Familien har hytte der, og hun ønsket å forhindre at det åpne landskapet skulle gro igjen.

– Det tok litt tid å forstå problemet. Det grodde bare mer og mer igjen!

Hun innså at det var de store trærne som produserte masse kongler, som var problemet. Og

Ådne Utkilen og John Monstad.

at hun trengte hjelp.

Det ble helt umulig å holde tritt med veksten av sitka, og hun begynte å lese seg opp på problemet. Norsk Botanisk forening hadde skrevet om det, og hun fikk kontakt med Anders Gunnar Helle. I 2019 kom han på besøk og snakket med grunneierne på Børildsen, og de startet opp et større prosjekt. I 2023 tok Statsforvalteren noen av de større trærne på øya.

Nå er den liten, men om den får vokse fritt kan den bli 80 meter høy.

Skogforskningen

Sitkaen kom til Børildsen på 1950–60-tallet som hekkeplante og for å gi ly. Det klarte den litt for godt, og står igjen som massive, tette hekker. Det er ikke bare vinden, men også solen som er utestengt fra de gamle eiendommene.

Men det er som produksjonsplante den først og fremst skulle brukes.

Bergens Tidende skrev jevnlig

om forskninga på fremmede treslag. 26. juli 1928 stiller avisa spørsmålet «Skal Vestlandet klædes med amerikansk sitka-gran?». Videre står det at forsøksplantingen hadde gitt meget gode resultater, og at Statsforsøkskommisjonen for skogvæsenet skulle ha møte i Bergen, hvor en av sakene var

hvorvidt man skulle gå til en større planting av sitkagranen. Sitka-granen tåler stormfullt vær, og dessuten spiser ikke sauene nålene.

Plantene vokser godt, og trives i vestlandsk klima. Alt var i sin skjønneste orden, tenkte man.

Skogreisningen Vestafjells

14. mars 1945 skrev BT at det ble sendt ut 1,9 millioner gran, furu og buskfuru-planter til bygdene gjennom Hordaland skogkontor. Men krigen hadde ført til at de hadde mistet de gamle forbindelsene som ga dem sitka og lerk og fransk bergfuru. Særlig savnet de sitkagranen som «er vorten reine kjelebarnet her hjå oss, det er nett eit treslag som høver her på Vestlandet, hardført og snøgt i vokster».

Den virkelige økningen av dyrking og planting av sitka

skjedde utover 1950-tallet. Da kom det skogreisningsplaner for Vest- og Nord-Norge, og sitka ble anbefalt som det viktigste treet i de ytterste kystdistriktene på Vestlandet.

Planteskoler sådde sitkafrø, men tilgangen på frø fra Amerika etter krigen var lav. Det hjalp seg når vi etter hvert klarte å produsere flere frø selv.

Sitkaen skulle gi stabilitet til jordbruket og ekstra inntekt til bønder i distriktene.

Plantingen av sitkaen fortsatte fram til vår tid, men

etter 1980-tallet gikk den ned i de fleste deler av kyst-Norge.

Elsket og hatet

Dessverre viste det seg at sitkaen har et svært stort skadepotensialet i norsk natur. I fremmedartslista for 2023 er den vurdert med høyeste risiko, og det er dokumentert at den sprer seg i truede naturtyper, som kystlynghei, slåttemark, kystnedbørsmyr og temperert kystfuruskog.

Som med en del andre fremmede arter trives den alt for godt og utradrer andre planter. I kystlyngheien på Børilden er den en katastrofe.

Men skognæringa elsker sitkagranen. I 2019 kom rapporten «En sammenligning av produksjonen hos vanlig gran og sitkagran i Norge», bestilt av Utviklingsfondet for skogbruk, Skogtiltaksfondet, ALLSKOG, Vestskog og Skognæringa Kyst. Der er det samlet data fra 36 forsøkksskoger, og man fikk dokumentert hvor mye mer produktiv sitka var enn norsk gran. Resultatene viste at det var 38% mer tilvekst av stammevolum på sitka i forsøkksskogene på Vestlandet, og 86 % mer i Nord-Norge.

Rapporten viste også at sitkagranen binder 50 % mer CO₂ enn norsk gran på Vestlandet.

Vi tviler ikke på sitkaens verdi som tømmer, men det er også den enorme veksten og frøspredningen som gjør den så invaderende når de spres på feil sted. Og klimatiltak som går på bekostning av naturmangfoldet, er ikke en god nok løsning.

Støtter planting og fjerning

Siden 2012 har norske skogeiere måtte søke om tillatelse for å plante ut sitkagran, men det er

Øverst: Harald Øksnes og Jan Nordø. Nederst: Tormod Magnesen.

Ailin Salbu rydder området etter at flere trær er felt.

ingen regler for å lage en hekk, plante et tuntre eller leplanting.

Skogeiere får fortsatt økonomisk støtte for å plante sitka. Og samtidig gis det støtte for å fjerne sitkaen.

Vi har fått støtte for å rydde Rapeneset i Alver, og flere øyer i Nordhordland. Men dette er bare en dråpe i havet, uttalte seniorrådgiver Olav Overvoll hos Statsforvalteren i Vestland til Kommunal rapport (24.11.2025). Han frykter at Vestlandskysten kan være gjengrodd med sitka om noen år.

Hvordan rydde en øy

På Børilden har motorsagene dret hele dagen. Flere bål har blitt holdt i livet, og det som begynte som en kald høstdag ble

en ganske het og fin dag.

Ailin tar meg med opp på en høyde for å vise meg utsikten. Hun luker stadig et sitkagranskudd mens hun snakker. Utsikten er nydelig. Drømmen hennes er at Børilden en dag vil være fri for sitka. Og de er på god vei til å lykkes med det. Men det hadde ikke vært mulig uten et godt samarbeid med grunneierne på øya. Det er helt grunnleggende, for hvis ikke alle er med, så vil sitkabestanden spre seg igjen. Alt må bort hvis man skal lykkes.

Noen tips

- Skaff deg kunnskap om fremmede treslag, og oversikt over naturverdiene der du er grunneier.
- Ta kontakt med statsforvalter, og finn ut om ditt område er egnet å restaurere.
- Ta kontakt med naboer, og skap gode relasjoner. Samarbeid er nøkkelen.
- Les mer på borilden.no og naturvernforbundet.no/hordaland/bevaring-skjotsel/

Plast

Insekt i plasthus

Når plasten fjernes fra økosystemet kommer naturen tilbake til seg selv.

Tekst: Ingvild Sundal Joys

Året er 2021. Serien Plasthavet sendes på NRK. Plutselig ruller fargesterke bilder av vårfluelarver over skjermen. Men vent, det er noe som ikke stemmer. For vårfluelarver skal ikke være fargesterke. Vårfluelarver holder til i ferskvann, og i sin første livsfase; larvestadiet, bygger de hus av bark og kvist og blader og ting som er brunt og svart og på ingen måte fargesterkt. Men nå lyser det mot meg; vårfluelarver i blått, grønt og rødt. Fisket opp fra en dam på Lisle Lyngøyna i Øygarden av ferskvannsbiolog Gaute Velle. Her har et team fra NORCE satt i gang et forskningsprosjekt. De undersøker økosystemet på en øy i havgapet med marerittaktig mengder plastavfall.

Lær mer

Se opptak av Gunhild Bødtker som forteller om forskningen på Lisle Lyngøy:

Les forskningsrapporten *Rapid Landscape Changes in Plastic Bays Along the Norwegian Coastline*. Bare søke på nettet.

2021: Vårfluelarvene på Lisle Lyngøyna har tilpasset seg et miljø fullt av plast, de kamuflerer seg best ved å bruke plastbiter. Foto: Jan Inge Skogheim for Fotspor Film

Den blå plasten i huset til vårfluelarven har brent seg fast på netthinnen min. En høstdag i 2024 setter jeg mine bein på plastøya Lisle Lyngøyna for første gang. Jeg gir instruksjoner til ryddelaget fra Universitetet i Bergen som skal rydde øya for første gang siden NORCE avsluttet forskningsprosjektet her ute.

Men tankene mine er ikke på plastydding, jeg tenker på vårfluelarvene. Finner vi noen av dem her? Og hvordan har de bygget skallene sine i år?

Til sist finner jeg et eksemplar. Ikke like fargesterk som TV-bildene jeg så på NRK, men det er helt tydelig fortsatt plast i bygningsmassen til vårfluelarvene her ute.

I 2025 er jeg tilbake. UiB

er klar for ny ryddeinnsats, og mens de ivrig går i gang finner Marte Haave, hun som i sin tid tok initiativ til prosjektet her ute, to små vårfluelarve-hus. Vi studerer dem nøye. Med et smil om munnen kan vi konstatere at ingen plastbiter er brukt som byggemateriale. Nå er de ikoniske vårfluelarvene tilbake til å bygge skallene sine av bark og kvist, og ikke av plastbiter.

Det føles ofte motløst dette arbeidet. Det møysommelige, tidkrevende arbeidet mot litt mindre plast i økosystemet, litt mindre natur tapt, litt mindre CO₂ i atmosfæren. Men så dukker det opp en vårfluelarve uten plast i huset sitt, og du husker hvorfor det er mening i denne utrettelige kampen.

2024: Flere år senere finner vi det igjen; skall fra vårflyelarve bygget hovedsakelig av små plastbiter. Foto: Ole M. Kvamme for UiB

2025: Marte Haave, initiativtaker til forskningsprosjektet på Lisle Lyngøyna er tilbake på øyen i september 2025. Og nå bygger larvene husene sine med bark og kvister igjen! Foto: Ingvild Sundal Joys for NVH

Følg med!

Vil du være med å bekjempe plastutfordringene og lære mer om plast og sirkularitet? Meld deg på vårt plastnyhetsbrev:

Ideen kan forandre alt

Naturvernforbundet i Øygarden samlet viktige vestlandsstemmer til en tankevekkende dag på Straume.

Tekst og foto: Mona Maria Løberg

– Vi snakket om at vi trenger et sted vi kan snakke *med* andre, for vi må forstå hvorfor de andre mener det de mener, sier Lene Kristin Hansen.

Lene er aktiv i Naturvernforbundet i Øygarden og forteller hvordan det hele

begynte med en idé på et lokallagsmøte. Først hadde alle ledd av ideen, men bestemte seg allikevel for å søke om å få arrangere TEDxØygarden.

De ville lage en møteplass for hele befolkningen, og det har de nok lykkes med, for her er det videregående elever, titalls nye frivillige og ansatte fra mange ulike bedrifter.

Helproff teknikk

Lene travet rundt i lokalet, snakker med ordfører Tom Georg Indrevik, og forbereder seg til å lede oss gjennom dagen. Alle som skal stå på scenen er sminket, og her er det ingen tilfeldigheter. Den hvite kjolen

måtte skiftes ut, for den ble lysende når de testet det ut foran kamera.

På bakrommet

På bakrommet får jeg snakke med noen av de som skal holde foredrag. Sarah Gasda skal snakke om karbonlagring, som hun forsker på. Hun forteller at kunnskapen hun sitter på er veldig teknisk, og at det å formidle til en bred befolkning er nytt og spennende.

– Det blir et eksperiment! Og det liker vi forskere. Om vi mislykkes, får vi forsøke på ny, forteller hun.

Flere av talerne øver seg på bakrommet og gjenforteller

Se flere bilder

Vi har flere bilder som er publisert i nettversjonen av denne saken. Kanskje du ser noen kjente?

poengene de skal komme med på scenen.

Sara Kristine Turøy er den yngste taleren, og hun ble utfordret av læreren sin til å delta. Hun sier flere ganger at hun er så glad for denne muligheten. Det hun har lært gjennom idretten, handler om utenforskap. Du når ikke langt gjennom å stå alene. Støttespillerene dine gjør deg sterk, gir deg støtten du trenger og et trygt sted å øve og falle. Hva med de som aldri får et lag, ingen som sjekker med hvordan det går med deg? Dette kan vi naturverne også lære noe av.

Ideene om fremtiden

Det er mange tankevekkende taler som blir holdt denne dagen. Sveinung Sivertsen forteller at vi hele tiden blir fôret med ideer om hva fremtiden vil bringe. Nå får vi høre at det neste, store nye er kunstig intelligens. Det snakkes som om det er noe uunngåelig. Kunstig intelligens krever enorme mengder energi, som vil true biologisk mangfold og klima. Sveinung mener vi bør stoppe opp og heller skape en fremtid basert på hva som er

bærekraftig, ikke ideer om hva som 'må' komme. For sannheten er at vi skaper fremtiden hele tiden. Men den blir påvirket over hva vi *tror* om hva fremtiden vil bringe, som igjen blir påvirket av sterke krefter.

Kunsten å la seg overtale

En annen interessant tale kommer Jens Kjeldsen med. Han har jobbet med retorikk i 30 år, og det alle ønsker å lære av han er hvordan de kan overtale andre. Det mener han ikke er mulig uten at man lærer seg å lytte og forstå den andre parten. Ved å

starte med å lytte, vil den andre også lytte til deg. Det er det som skaper endring, og som gjør oss alle visere.

TEDx-konseptet

Naturvernforbundet i Øygarden vil fortsette med det viktige arbeidet ute i felten, i arbeidet med høringsuttalelser, på dugnader og i møterom. Samtidig har de vist at naturvern kan løftes fra scenen, og at det kan bidra til den verden som er litt mindre delt.

På tide å sette sluttdato for «utvikle, ikke avvikle»

Regjeringen gir full gass i petroleumsnæringen: Ressursene skal støvsuges – på tross av entydige råd fra Det internasjonale energibyrået, FN og forskersamfunnet.

Tekst: William Helland-Hansen

Før valget for fire år siden krevde statsministeren handling etter FNs nye klimarapport. Fire år er gått og løftene har i liten grad blitt innfridd. Oljenæringen, vår største kilde til utslipp, nasjonalt og internasjonalt, har nå et høyere aktivitetsnivå enn på lang tid.

Fortsetter å lete etter olje

Hva har skjedd i løpet av disse fire årene?

Oljeskattepakken, innført under pandemien har nå full effekt. Høyre mente at pakken den gang gikk for langt, og Arbeiderpartiet har i ettertid kommet til samme konklusjon. Resultatet er uansett at investeringslysten nå er større enn på lenge. I forrige stortingsperiode ble det gjort et tredvetalls olje- og gassfunn, og mellom 150 og 200 letelisisenser er blitt tildelt i forhåndsdefinerte

områder (TFO). 76 nye TFO-blokker er på trappene, utlyst i år. Ikke nok med det, etter at Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet sikret flertall i vår, sparkes nå i gang arbeidet med å dele ut letelisisenser gjennom 26. konsesjonsrunde. Dette er områder lengst mot nord og milevis fra eksisterende infrastruktur, til tross for laber interesse fra oljeselskapene. I regjeringens nye klimamelding er det «drill baby drill» som gjelder; det skal «legges til rette for lønnsom produksjon av olje og gass i et langsiktig perspektiv» for å «sikre sysselsetting og velferd for nåværende og fremtidige generasjoner». Langsiktig perspektiv og fremtidige generasjoner? Har noen glemt å lese Parisavtalens forpliktelser for 2050, kun 25 år unna?

I klimameldingen påstås

det også at EU og Storbritannia på lang sikt vil stå for større etterspørsel etter gass enn det Norge kan levere, og at det er mangel på olje- og gassressurser, og ikke manglende etterspørsel fra vårt største marked, som vil stå for nedtrappingen av næringen. I klartekst – ingen begrensninger, her skal ressursene støvsuges. For meg fremstår dette som ren spekulasjon i at EU og Storbritannia ikke vil lykkes i sin klima- og energipolitikk, som er langt mer ambisiøs enn Norges. Ikke overraskende avfeies også Klimautvalget 2050 sin klare anbefaling om å utarbeide en strategi for sluttfasen av norsk olje og gass.

Mange vil påpeke at Europa trenger sikker norsk gassforsyning i en tid hvor det geopolitiske bildet er urolig. Det er korrekt, men vi kan ikke

Vi kan ikke bruke nåsituasjonen i Europa som grunnlag for politikk i andre halvdel av århundret.

bruke nåsituasjonen i Europa som grunnlag for politikk i andre halvdel av århundret. Og det er nettopp de avgjørelsene vi tar nå. Ved å fortsette med leting legger vi grunnlag for produksjon ikke bare av gass, men også olje, langt inn i fremtiden, når vi er på overtid i forhold til klimamålene.

Rekordtemperaturer

Samtidig bekreftes skadevirkningene av den økende klimakrisen. Nyheter om skogbranner, ekstremvarme, tørke og flom er blitt dagligdagse. CO₂-nivåene bare øker og rekordtemperaturer står i kø, på døgn-, måneds og årsbasis, lokalt og globalt. Rådene fra Det internasjonale energibyrådet (IEA), FN og forskersamfunnet er entydige – en betydelig del av ressursene må bli igjen i bakken skal vi nå klimamålene.

Manglende lederskap

Jeg prøver å forstå hvorfor Norge ikke tar større lederskap i en av vår tids største kriser. Jeg skjønner at et styringsparti ikke vil ta tak i en splittende sak og dermed skremme bort velgere, og jeg forstår at motstanden i LO vil være stor. Hvem vil redusere handlingsrommet til landets største inntektskilde?

Ingen sier det, men jeg tror at statsministeren, miljøvernministeren og mange i regjeringsapparatet i sitt stille sinn gjerne skulle satt bremsene på. Men risikoen for å tape velgere er bare for stor.

Da er det mye mer fristende å heller håpe på at vår største marked, EU, gjør jobben ved hjelp av direktiver og kvotereguleringer, slik at etterspørselen etter olje og gass etter hvert reduseres til fordel for renere energikilder. EU skal

tross alt kutte utslipp med 90 prosent innen 2040. Slik slipper vi en selvpålagt og vanskelig nedbygging av industrien her hjemme. Slik bevares også husfreden i regjeringspartiet og slik kan de fortsette å lyse ut letelicenser og selge mantraet «utvikle og ikke avvikle» inn i samfunnsdebatten. 30 milliarder til nytt regnskogfond annonsert under klimatoppmøtet i Brasil er vel og bra, men det bidrar også til å ta flomlyset vekk fra den norske klimaspagaten.

Hvorfor viser ikke Norge som et av verdens rikeste land og med bedre forutsetninger for omstilling enn noen andre, større vilje til lederskap og endring? Alarmknappene blinker rødt for klimaet vårt, og de har gjort det lenge. Hvor lenge må vi vente før vi kan sette sluttdato for «utvikle og ikke avvikle»?

F.v: Ragnhild J. Fresvik, Jon Askeland, Martin V. Jonsterhaug, Thor Haakon Bakke, Anne Kristin Førde og Tom Skauge.

– Vi skal følge nøye med

Eviny står i en spagat mellom en storstilt fornybarutbygging og ambisiøse mål om å nå naturavtalen.

Tekst: Øystein Økland

– Vi skal følge nøye med på Eviny og hvordan dere i praksis iverksetter denne nye naturplanen.

Slik kommenterte leder i Naturvernforbundet Hordaland, Tom Skauge, Eviny's ferske naturplan som ble presentert på frokostmøtet om «Kraft og natur» mandag 27. oktober.

Tom roste Eviny for denne satsingen på en

naturplan, men la ikke skjul på at Naturvernforbundet forventer at energiselskapet i alle ledd gjennomfører beslutninger som viser hvordan fornybarutbyggingen kan kombineres med et sterkt hensyn til naturen.

Trenger forutsigbarhet for naturen

– Vi regner selvfølgelig med

at Eviny tar dette på aller største alvor. Vi trenger forutsigbarhet for naturen, ikke bare for investeringene i utbyggingsprosjektene, understreket Tom, som karakteriserte utfordringen med å kombinere fornybarutbygging med ambisiøse naturmål som ekte dilemma.

Bærekraftansvarlig i Eviny, Daniel Syslak Tvedt, presenterte

Vi trenger forutsigbarhet for naturen, ikke bare for investeringene i utbyggingsprosjektene.

- Tom Skauge, leder i Naturvernforbundet

selskapets naturplan. Eviny har blant annet satt seg et mål om at nye prosjekter fra og med 2030 ikke skal medføre netto tap av kritiske og naturlige habitater. Eviny skal innen fem år restaurere og forbedre økologisk tilstand i 30 prosent av landareal og vassdrag der selskapets aktiviteter har direkte påvirkning.

- Dette betyr blant annet at vi må få et forhold til hvilken tilstand det er i våre utbygde områder i dag. Så må vi gjøre tiltak for å forbedre den økologiske tilstanden. Det kan for eksempel bety at vi må reetablere vegetasjon, eller forbedre habitatene for dyrelivet. For eksempel å legge ut gytegrus for fisken i vassdragene, sa Tvedt.

Naturen bygges ned i rekordfart

Postdoc Ragnhild Gya fra Universitetet i Bergen var invitert til å snakke om hva status er for naturen og oppsummerte blant annet med at norsk natur bygges ned i rekordfart og artene våre er truet i stor grad nettopp grunn av nedbygging.

- Våre arter er like truet som

på verdensbasis, fastslo Gya.

Hun anbefalte avslutningsvis møtedeltakerne om å utnytte allerede utbygget areal (grå arealer).

I panelsamtalen i siste del av frokostmøtet deltok foruten Tom også konsernsjef i Eviny, Raghild J. Fresvik, fylkesordfører i Vestland Jon Askeland, ordfører i Bremanger Anne Kristin Førde, bystyrerepresentant fra MDG Thor Håkon Bakke, og stortingsrepresentant fra Frp

Martin V. Jonsterhaug.

Aleksander Stokkebø (H) og Linda Merkesdal (Ap), begge representanter fra den nye energikomiteen på Stortinget, ble utfordret av møteleder Silje Myren Johansen, til å si noe om komitearbeidet ville innebære samarbeid eller splittelse. Begge beroliget de ca. 80 møtedeltakerne om at tverrpolitisk samarbeid ville bli prioritert.

Hovedinnleder Ragnhild Gya fra UiB i samtale med paneldeltaker Tom Skauge.
Foto: Jarle Hodne.

GRØNT PUNKT

VINN OPPTIL
100.000,-
HUNDRE TUSEN KRONER!

NOK TIL Å FULLFØRE
ET PROSJEKT

BLI MED PÅ
RETURKARTONG-
LOTTERIET!

LES MER PÅ
www.grontpunkt.no

SIM

Tenk miljø – brems forbruket!

Sunnhordland Svartasmoget, Telefon: 53 45 78 50
Interkommunale N-5419 Fitjar Telefaks: 53 45 78 60
Miljøverk IKS E-post: sim@sim.as

www.sim.as

Reparasjonsgavekortet

Gi en reparasjon i gave!
reparasjonsgavekortet.no

Gi gavekort på en magisk naturopplevelse til jul!

I tretoppfytten kan du spise frokost med fugler og ekorn på terrassen. Passer perfekt for to voksne.

Bruk rabattkoden **NATURVERN** og få 500 kr i rabatt, og Naturvernforbundet får 500 i støtte pr natt. Send e-post til sverre@gmk.as innen jul for å bestille gavekort eller et opphold hos Hardanger Fjordtun.

Hardanger Fjordtun

Treetop & Fjord Panorama Cabins

www.hardangerfjordtun.no

GRØNN LÆREPLAN OG BYEN SOM KLASSEROM

StUF ble grunnlagt på grunn av klimakrisen og er nå Norges nyeste folkehøyskole. Midt i oljebyen! Endelig fikk Norge en skole og et hjem for de som vil ha miljøvennlige hverdager og et inspirerende folkehøyskoleår. Alle linjene på skolen berører bærekraftig omstilling og studentene får både kunnskaper og handlingskompetanse for grønn urbanisme.

Siden det er i byene det grønne skiftet må skje har vi skapt en folkehøyskole som er et urbant læringsfelleskap for miljøvennlig omstilling. StUF svarer positivt på vår tids store utfordring med både kunnskaper, kompetanse og gjør dette i samspill med byens private, frivillige og offentlige aktører. StUF sine mange innholdsrike linjer fyller allerede et behov, og etterspørselen etter det du lærer på StUF vil bare bli større i tiden som kommer.

EN SKOLE OG ET HJEM MED VINTAGE, SJEL OG SJARM

Nytt er ikke alltid best! StUF har innredet skolebygget sitt med vintage, sjel og sjarm. Mye av det som lages av møbler i dag har langt fra samme kvalitet som eldre møbler har. Vi opplever at våre lokaler gir mangfold, høy kosefaktor og at de fort blir til studentenes andre hjem. StUF er både en skole og et hjem, og det oppleves tydelig i våre mange spennende rom. Utenfor har vi en stor hage med dammer, vår egen bro og dyrking av spiselige vekster.

ENESTE FOLKEHØYSKOLEN SOM IKKE FLYR

Velkommen til en reise du bare kan få på StUF! På en urban og grønn folkehøyskole blir dette et eksotisk eventyr på skinner og reiser for minnebøkene. StUF vil reise ut for å fange sterke inntrykk og etterlate lave klimaavtrykk. Her får du reise på urban safari gjennom Europa på interrail! Med våre reisemåter, fantastiske steder og meningsfulle oppdrag får du være med på en helt unik oppdagelse- og dannelsesreise. Dette er en måte du kan bevege deg på, og samtidig bli beveget av det du møter.

**Søk nå og få svar
allerede nå!**

Følg oss på sosiale medier
[@stufskole](#)

Instagram

TikTok

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Baksiden

Alltid oppdatert kalender på
naturvernforbundet.no/hordaland

Januarsamling Artsklubben Bergen

12. januar kl. 18–20,
Tverrgaten 4

Vi planlegger hvordan vi skal jobbe med artskartlegging utover våren. Nye og gamle medlemmer er velkomne!

Visning av dokumentaren «Vi som solgte landet»

20. februar, flere steder i
Vestland

I denne filmen møter vi mennesker som opplever at naturen rundt dem blir rasert som en følge av det grønne skiftet – og som ikke blir hørt når de protesterer. Filmen skildrer hvordan naturinngrepene splitter lokalsamfunn og skaper en voksende motstand mot klimasaken.

Det blir også visning under Klimafestivalen 11.–14. mars 2026.

Årsmøte i Naturvernforbundet Hordaland og Bergen 21. mars, Tverrgaten 4

Naturvernhelga 2026 10–15. april, Hestahagen 3, Jondal

Sosial og faglig møteplass for alle medlemmer i Naturvernforbundet. Heldagsseminar med Nikolai Winge på lørdagen. Husk å meld deg på!

Verv en venn!

Det er lett å melde seg inn. Send SMS med NATUR til 2002, eller fyll ut skjemaet på naturvernforbundet.no/medlem

Vi trenger din hjelp!

Vi ser etter husholdninger i Bergen som vil bli med!

Delta i utfordringer som hjelper deg å kaste mindre.

Støtt lokalt næringsliv! Spar penger - og motta honorar på 200 euro Bra for miljøet!

Bidra i viktig forskning Knytt kontakter

Naturvernforbundet NTNU Norwegian University of Science and Technology

Finansiert von der Europäischen Union UKRI Innovate UK CircleUp

Artiklene og arkiv finner du på
naturvernforbundet.no/hordaland/naturvest